

Het verhaal gaat over het gebruik van verschillende kalenders. Vaste kalenders werden gebruikt in tempels, om de vieringen en offerfeesten te organiseren. De boeren trokken zich waarschijnlijk niet veel aan van de vaste kalenders. Voor hun oogstcyclus hadden ze er te weinig houvast aan. Voor de boeren bleef de verschijning van de ster Sopdet (Sirius) het ijkpunt (19 juni). Kort daarna zou de Nijl aanzwellen, het land overstromen en vruchtbaar zwart slib achterlaten (vandaar ook de term: het zwarte land, om het te onderscheiden van de woestijn). Die verschijning luide het nieuwe jaar in. Zij geloofden in de god Hapy die in het zuiden woonde. Vanuit zijn zogenaamde tweelinggrotten zou hij het Nijlwater sturen. Vandaar ook de bede om 'een goede Nijl'.

De namen die in het verhaal voorkomen:

- **Ipoey:** een slimme jongen van tien jaar die ongeleid zal worden tot de nieuwe schrijver van het dorp.

Kennmerkend aspect B: Mensen gaan aan landbouw doen; er ontstaan landbouw-samenlevingen.
§3 Aan de oevers van de Nijl, bron 3 op blz. 20.

EEN STER ALS KALENDER

Van ver klonk het gezang van de kinderen.

Welkom Hapy, wees gegroet die ontsprongen aan de aarde het zwarte land Egypte voedt. Die zich in de akkers wroet zich nestelt in de uiterwaarden en ons voor de dood behoedt.

Kennmerkend aspect B: Mensen gaan aan landbouw doen; er ontstaan landbouw-samenlevingen.
§3 Aan de oevers van de Nijl, bron 5 op blz. 20 en bron 15 op blz. 22.

Kennmerkend aspect B: Mensen gaan aan landbouw doen; er ontstaan landbouw-samenlevingen.
§3 Aan de oevers van de Nijl, bron 12 en 11 op blz. 20.

Kennmerkend aspect B: Mensen gaan aan landbouw doen; er ontstaan landbouw-samenlevingen.
§3 Aan de oevers van de Nijl, bron 10 en 11 op blz. 20.

Ipoey luisterde er verstrooid naar, terwijl hij uitkeek over de weiden en akkers. Het was laat in de middag en er was niets te doen. Uit gekomte waren de kinderen van het dorp bij elkaar gekomen om zingend en dansend de komst van Hapy te vieren. Maar hun stemmen klonken ijl en onzeker. Hoewel niemand het nog hardop durfde te zeggen, wisten ze het allemaal: het nieuwe jaar was begonnen en wéér had Hapy hen geen goede Nijl gezonden. Met een gevoel van wanhoop keek Ipoey om zich heen. Het was helemaal verkeerd dat hij hier, op deze plek kon staan en lopen. Achter hem lagen de huizen van het dorp. Zijn eigen huis was het dichtst bij de rivier gebouwd, maar toch lag het nog helemaal droog. Ipoey zag zijn kleine broertje langs een van de palen naar beneden glijden tot in het bootje dat ze dit voorjaar samen hadden gebouwd. Het was nu wel zeker dat ze er niet in zouden kunnen varen.

Ipoey liep in de richting van de rivier. Pas na tweeënzestig stappen bereikte hij het water. Zeven van de dertien dijksen waren niet overstromd en de tussenliggende kanalen en akkers lagen er nog uitgedroogd bij. In zijn gedachten zag hij voor zich hoe de mannen en vrouwen uit het dorp straks dag na dag, gekromd onder het juk, het

6

- **Hetepet:** de al zeer oude schrijver van het dorp, die zijn verstand heeft verloren en door Ipoey vervangen zal worden.
- **Tjanefer:** de priester/leermeester van Ipoey. Deze leert hem uiteindelijk dat je beter op de sterren kunt vertrouwen dan op door mensen gemaakte kalenders.
- **Hapy:** de god die volgens de Egyptenaren verantwoordelijk was voor de jaarlijkse overstromingen van de Nijl. Hij zou in het zuiden wonen in zijn zogenaamde tweelinggrotten. Hapy wordt meestal voorgesteld als een naakte man. Vaak draagt hij een stuk papyrus op zijn hoofd.
- **Sopdet (Sirius):** de verschijning van deze ster (19 juni) was voor de boeren het belangrijkste ijkpunt. Kort daarna zou de Nijl aanzwellen, het land overstromen en vruchtbaar slib achterlaten.

water van de rivier naar de akkers zouden moeten dragen. En nog zouden ze niet genoeg kunnen oogsten. Ipoey wist dat de honger op de loer lag. Hij ging voorover in het ondiepe water liggen. Als je zo over de rivier keek, leek het een eindeloze watervlakte.

'Ipoey!'

Hij keek op. Zijn moeder hurkte naast hem.

'Moeder, waarom straft Hapy ons?'

'Ik weet het niet Ipoey. We hebben meer gebeden en geofferd dan andere jaren.'

Ze keek hem ernstig aan. 'Ik kom je halen,' zei ze. 'Hetepet de schrijver heeft zijn verstand verloren. Daarom moet iemand dit jaar in de tempel wonen om te leren schrijven en om de kalender te leren lezen. Het dorp heeft besloten dat jij moet gaan.'

'Waarom ik?' riep Ipoey uit.

'Jij bent groot genoeg, maar te klein om water te dragen,' glimlachte zijn moeder. Ze pakte hem bij de hand. 'Kom.'

Zijn vader bracht hem weg. De reis duurde twaalf dagen en twaalf nachten.

'Kom terug voordat het nieuwe jaar begint,' zei zijn vader bij het afscheid. 'Jij zult weten wanneer dat is.'

Ipoey kreeg een bed in een huis bij de tempel. Daar bewaarde hij de papyrusrol waarop Hetepet vele jaren geleden de kalender had getekend die Ipoey nu moest leren lezen. Er was maar één teken op de rol dat hij herkende: de maan in al haar verschijningen, van klein tot half tot vol. Maar hij had zich voorgenoemen zo snel mogelijk alles te snappen en te weten wanneer hij de gebeden en vieringen moest beginnen. Nu hing het van hem af of Hapy volgend jaar zou zorgen dat alle akkers water kregen.

Ipoey's dagen in de tempel waren van vroeg tot laat gevuld. Overdag leerden de priesters hem de zonnepijlers lezen en de tekens op de tempelmuren begrijpen. En elke dag had zijn eigen rituelen en vieringen. Nog nooit had Ipoey zich zo vaak gewassen als deze maanden. Want altijd moest je eerst je voeten, handen, schouders en hoofd in water dompelen, voor je de tempel mocht binnengaan.

Na het avondeten begon voor Ipoey het fijnste deel van de dag. Dan nam zijn leermeester Tjanefer, die 's nachts het verstrijken van de uren moest bewaken, hem mee naar buiten. Tjanefer had op een papyrusrol een sterrenhemel getekend met 36 sterren die 's nachts in een steeds wisselende volgorde aan de hemel verschenen. Buiten wees hij ze in het echt aan en legde uit hoe hij hun verschijningen gebruikte om de uren te tellen. Ipoey vond het heerlijk om in de koude nachten buiten te zijn en naar de sterrenhemel te kijken. Nooit liet een ster het afweten. Het kwam hem voor dat je altijd op ze kon vertrouwen, meer dan op de mensen, misschien zelfs meer dan op de goden.

7

ziet als Sopdet weer verschijnt. Straks ga je terug naar je dorp en het enige wat je hoeft te doen is naar de hemel kijken als het donker wordt. Net als ik. En dan zullen wij samen weten wanneer het pas echt tijd is om Hapy te verwelkomen.'

'Zal hij dan dit jaar een goede Nijl zenden, Tjanefer?'

'Ik weet het niet Ipoey, dát vertellen de sterren niet.'

Kort daarna keerde Ipoey terug naar zijn dorp. Elke avond stak hij met zijn familie en dorpsgenoten de kurkdroge akkers over naar de oever van de Nijl om naar de sterren te kijken. Precies in de nacht die Tjanefer had voorspeld, zagen zij de ster Sopdet aan de hemel verschijnen en begonnen zij te zingen en te dansen. Maar Ipoey knielde neer en schepte Nijlwater in de kom van zijn handen.

'Ik heb je niet te vroeg geroepen Hapy,' bad hij in stilte. 'Stuur ons deze keer een goede Nijl.'

Toen Ipoey tien keer een volle maan had gezien sinds hij in de tempel was komen wonen, had hij zoveel geleerd dat hij dacht dat hij de kalender van Hetepet wel kon lezen. Op een middag lag hij hem op zijn bed te bestuderen en opeens schrok hij geweldig. In paniek rende hij door het tempelcomplex op zoek naar Tjanefer.

'Tjanefer!' riep hij. 'Het is te laat. Het nieuwe jaar begint al bijna. Ik kan nooit op tijd thuis zijn!'

Tjanefer keek hem verbaasd aan.

'Wat vertel je me nou?' vroeg hij.

Ipoey liet zijn leermeester de kalender van Hetepet zien.

'Kijk. Hier staat het. Ik heb de manen geteld. Nog een halve maan en het is zover. Waarom heeft niemand mij gewarschuwd? Zelfs als ik nu ga, ben ik niet op tijd voor de voorbereidingen van het offerfeest voor Hapy.' Hij huilde bijna.

Tjanefer bekeek de papyrusrol. 'Wat is dat voor een raar oud ding?,' vroeg hij knorrig.

'De kalender van mijn dorp. Hij is van Hetepet, de schrijver.'

Tjanefer begon te lachen. 'Die Hetepet,' vroeg hij, 'gaat die wel met zijn tijd mee?'

'Nou, hij is heel wijs,' zei Ipoey een beetje beledigd. 'Maar ...' vervolgde hij aarzelend '... nu is hij zijn verstand kwijt.'

Tjanefer lachte en nam Ipoey mee naar de kalendermuur in de tempel.

'Deze muur is negen jaar geleden gemaakt,' zei hij. 'Laat me nu maar eens horen wat je geleerd hebt. Hoeveel dagen duurt het nog voor het nieuwe jaar begint?'

Ipoey keek naar de letters en tekens en hij zag het antwoord onmiddellijk. 'Nog meer dan een hele maan,' zei hij verbaasd. 'Dertig dagen.'

Tjanefer staarde knikkend naar de kalendermuur. 'Ja ja, dat denken ze allemaal. Maar ik weet wel beter. Ipoey, ik zal je een geheim vertellen.' Hij gniffelde. 'Deze kalender klopt ook niet. Hij zegt wel dat Sopdet over dertig dagen aan de sterrenhemel zal verschijnen om Hapy uit zijn tweelinggrotten te lokken, maar ik voorspel je dat het pas twee dagen later zal zijn.'

'Maar dat kan toch niet?' riep Ipoey uit.

'Ipoey, hoe lang kijk ik al naar de sterren denk je?'

'Ik weet het niet. Vijftig jaar?'

'Drieënzestig jaar. En geloof me, dat is lang genoeg om te weten dat de sterren je nooit bedriegen.'

Ipoey dacht aan de nachten waarin hij samen met Tjanefer de sterrenhemel had bestudeerd. Het gevoel dat je op de sterren kon vertrouwen, begreep hij wel. 'Maar waarom vertelt u de priesters dan niet dat ze de kalender moeten veranderen?,' vroeg hij.

'Dat doe ik, dat doe ik,' zei Tjanefer. 'Al zal het nog wel een paar jaar duren voor ze er van willen weten.' Hij lachte. 'Maar dat jij me gelooft, daar ben ik blij om. Ik heb je laten zien hoe de hemel eruit-

8

9